

POZNAŃSKIE TOWARZYSTWO PRZYJACIÓŁ NAUK
WYDZIAŁ HISTORII I NAUK SPOŁECZNYCH

INSTYTUT HISTORII POLSKIEJ AKADEMII NAUK

ROCZNIKI
DZIEJÓW SPOŁECZNYCH
I GOSPODARCZYCH

ZAŁOŻONE PRZEZ
FRANCISZKA BUJAKA I JANA RUTKOWSKIEGO

TOM LXXXVII – ZA ROK 2025

POZNAŃ–WARSZAWA 2025

**ROCZNIKI
DZIEJÓW SPOŁECZNYCH
I GOSPODARCZYCH**

THE POZNAŃ SOCIETY FOR THE ADVANCEMENT OF THE ARTS AND SCIENCES
SECTION OF HISTORY AND SOCIAL SCIENCES
IN CO-OPERATION WITH
THE INSTITUTE OF HISTORY POLISH ACADEMY OF SCIENCES

SOCIAL AND ECONOMIC HISTORY ANNALS

ESTABLISHED BY
FRANCISZEK BUJAK AND JAN RUTKOWSKI

VOL. LXXXVII – 2025

POZNAŃ–WARSZAWA 2025

POZNAŃSKIE TOWARZYSTWO PRZYJACIÓŁ NAUK
WYDZIAŁ HISTORII I NAUK SPOŁECZNYCH

INSTYTUT HISTORII POLSKIEJ AKADEMII NAUK

ROCZNIKI

DZIEJÓW SPOŁECZNYCH I GOSPODARCZYCH

ZAŁOŻONE PRZEZ
FRANCISZKA BUJAKA I JANA RUTKOWSKIEGO

TOM LXXXVII – ZA ROK 2025

Redaktor/Editor-in-Chief
Natalia Jarska

POZNAŃ–WARSZAWA 2025

POZNAŃSKIE TOWARZYSTWO PRZYJACIÓŁ NAUK
THE POZNAŃ SOCIETY FOR THE ADVANCEMENT OF THE ARTS AND SCIENCES

GLÓWNY REDAKTOR WYDAWNICTW PTPN / DIRECTOR OF THE PUBLISHING HOUSE
Jakub Kępiński

INSTYTUT HISTORII IM. TADEUSZA MANTEUFFLA POLSKIEJ AKADEMII NAUK
THE TADEUSZ MANTEUFFEL INSTITUTE OF HISTORY POLISH ACADEMY OF SCIENCES

KIEROWNICZKA DZIAŁU WYDAWNICZEGO IH PAN /
CHAIRWOMAN OF THE PUBLISHING DEPARTMENT
Katarzyna A. Chmielewska

RADA REDAKCYJNA / EDITORIAL BOARD

Andrzej Chwalba (Instytut Historii UJ), Padraic Kenney (Kentucky University), Tomáš Klír (Uniwersytet Karola w Pradze), Michał Kopczyński (Wydział Historii UW), Krzysztof Mikulski (Instytut Historii i Archiwistyki UMK), Zsuzsanna Varga (Uniwersytet Loránd Eötvös w Budapeszcie), Susan Zimmermann (Uniwersytet Środkowoeuropejski)

KOMITET REDAKCYJNY / EDITORIAL COMMITTEE

Natalia Jarska (redaktor naczelna; IH PAN; XX w.), Piotr Guzowski (zastępca redaktora; Wydział Historii Uniwersytetu w Białymstoku; średniowiecze), Paweł Grata (Instytut Historii Uniwersytetu Rzeszowskiego; XX w.), Edmund Kizik (Instytut Historii Uniwersytetu Gdańskiego, nowożytność), Elżbieta Kościak (Instytut Historyczny Uniwersytetu Wrocławskiego; XIX–XX w., demografia historyczna), Cezary Kukło (redaktor statystyczny; Wydział Historii Uniwersytetu w Białymstoku; nowożytność, demografia historyczna), Cecylia Leszczyńska (Wydział Nauk Ekonomicznych UW; XIX–XX w.), Krzysztof A. Makowski (Instytut Historii UAM; XIX w.), Michał Przeperski (sekretarz redakcji; IH PAN; XX w.), Rafał Brodacki (asystent sekretarza redakcji; IH PAN)

Adres Redakcji / Address of Editor-in-Chief
Instytut Historii PAN
Rynek Starego Miasta 31
00–272 Warszawa
tel. (48 22) 831 02 61, fax (48 22) 831 36 42
e-mail: rdsg@ihpan.edu.pl

Redakcja i korekta tekstów w j. polskim
Jolanta Rudzińska
Redakcja i korekta tekstu w j. angielskim
Grażyna Waluga
Tłumaczenie dodatków na j. angielski
Grażyna Waluga

Czasopismo recenzowane

Wersja elektroniczna jest wersją referencyjną czasopisma

Tomy w formacie pdf znajdują się na stronie internetowej: www.rdsg-ihpan.edu.pl;
ponadto angielskie streszczenia są zamieszczane na stronie "The Central European Journal of Social Sciences and Humanities" (<http://cejsh.icm.edu.pl>)

Copyright © by PTPN, 2025
Copyright © by IH PAN, 2025

eISSN 2450–8470
pISSN 0080–3634

Printed in Poland

nakład 150 egz., wydanie I
Poznań–Warszawa 2025

Wylączny dystrybutor
Poznańskie Towarzystwo Przyjaciół Nauk
dystrybucja@ptpn.poznan.pl

SPIS TREŚCI (CONTENTS)

ARTYKUŁY (ARTICLES)

Piotr Łozowski, <i>Identyfikacja chronologii kryzysów demograficznych i gospodarczych na podstawie późnośredniowiecznych warszawskich ksiąg sądowych</i>	7
(Identification of the Chronology of Demographic and Economic Crises Based on Late-Medieval Warsaw Court Records)	27
Dariusz Wojnarski, <i>Rzemiosło miejskie Turobina za czasów Stanisława Górki (1559–1592)</i>	29
(Urban Crafts at Turobin in Times of Stanisław Górka, 1559–1592)	63
Radosław Poniat, <i>Dokładność liczenia w nowożytnej armii na przykładzie regimentu pieszego gwardii koronnej w drugiej połowie XVIII w.</i>	65
(Counting Accuracy in the Early Modern Army. The Example of the Crown Guard Infantry Regiment in the Second Half of the Eighteenth Century)	98
Joanna Kunigielis, Anna Pytasz-Kołodziejczyk, <i>Młyny wodne i wiatraki w województwie wileńskim w drugiej połowie XVIII w.</i>	99
(Water Mills and Windmills in Vilnius Province in the Second Half of the Eighteenth Century)	124
Janusz Danieluk, <i>Czynniki kształtujące ceny nieruchomości ziemskich na obszarze guberni grodzieńskiej Cesarstwa Rosyjskiego w latach 1865–1915</i>	127
(Factors Influencing Land Prices in the Grodno Gubernia of the Russian Empire between 1865 and 1915)	154
Marcin Wroński, Kacper Rosner-Leszczynski, <i>Elita majątkowa zaboru pruskiego przed I wojną światową</i>	157
(The Financial Elite of the Prussian Partition before the First World War)	188
Grzegorz Gąsior, <i>Pociąg pospieszny czy osobowy? Spór narodowościowy wokół witkowskiej huty w Czechosłowacji w okresie międzywojennym</i>	191
(Express or Slow Train? The National Dispute over the Vítkovice Ironworks in Interwar Czechoslovakia)	221
Dariusz Jarosz, <i>Nieczystości i brud jako elementy obrazu miast polskich w świetle wybranych źródeł archiwalnych z lat 1950–1970</i>	223
(Waste and Dirt as Elements of the Image of Polish Cities in the Light of Selected Archival Sources from 1950 to 1970)	266
Dariusz Standerski, <i>Działacze partyjni i lojalni eksperci. Relacje władzy i administracji gospodarczej PRL</i>	269
(Party Activists and Loyal Experts. Relations Between the Authorities and the Economic Administration of the Polish People's Republic)	298

Maria Halamska, Dominika Zwęglińska-Galecka, <i>Depeasantyzacja vs. gentryfikacja? Zmiany struktury społecznej wiejskiej Polski po 1989 r.</i>	301
(Depeasantisation vs Gentrification: Changes in the Social Structure of Rural Poland after 1989)	324
Tomasz Siewierski, <i>Andrzej Wyczański – próba portretu intelektualnego historyka dziejów społeczno-gospodarczych</i>	327
(Andrzej Wyczański – An Attempt at an Intellectual Portrait of a Social and Economic Historian)	353
RECENZJE (REVIEWS)	
Jadwiga Biskupska, <i>Survivors: Warsaw under Nazi Occupation</i> , Cambridge 2022 (Zachary Mazur)	355
<i>W drodze ku modernizacji. Synteza</i> , red. Paweł Grata, Rzeszów 2024 (Piotr Juchowski)	362
SPRAWOZDANIA (REPORTS)	
Historia społeczna i gospodarcza w obradach XXI Powszechnego Zjazdu Historyków Polskich (Cezary Kukło)	367
LISTA RECENZENTÓW WSPÓŁPRACUJĄCYCH Z RDSG (COLLABORATING REVIEWERS)	375
WYKAZ SKRÓTÓW (LIST OF ABBREVIATIONS)	377

LISTA RECENZENTÓW WSPÓŁPRACUJĄCYCH Z RDSG

Boroda Krzysztof	– WHiSM, Uniwersytet w Białymstoku, średniowiecze
Buko Andrzej	– IAE PAN, archeologia
Caban Wiesław	– IH UJK, XIX w.
Chumiński Jędrzej	– Uniwersytet Ekonomiczny we Wrocławiu, historia PRL
Datner Helena	– ŻIH, XIX–XX w., historia Żydów
Drozdowski Marian	– IH UAM, Akademia Pomorska w Słupsku (emeritus), historia nowożytna
Epsztein Tadeusz	– IH PAN, XIX w.
Fihel Agnieszka	– OBM UW, demografia historyczna
Franaszek Piotr	– IH UJ, XIX w.
Główka Dariusz	– IAE PAN, historia nowożytna
Hałagida Igor	– IH UG, historia PRL
Janicki Tadeusz	– WH UAM, XX w.
Janowski Maciej	– IH PAN, XIX w.
Jurkiewicz Jan	– WH UAM (emeritus), XX w.
Kaliński Janusz	– SGH (emeritus), historia PRL
Kąkolewski Igor	– Centrum Badań Historycznych w Berlinie, WNS UWM, historia nowożytna
Kochanowski Jerzy	– IHS UW, historia PRL
Kofman Jan	– Uniwersytet w Białymstoku, ISP PAN (emeritus), historia okresu międzywojennego
Kopczyński Michał	– WH UW, Muzeum Historii Polski, historia nowożytna
Kowal Stefan	– WH UAM (emeritus), XX w.
Kriegseisen Wojciech	– IH PAN, historia nowożytna
Landau-Czajka Anna	– IH PAN, XIX–XX w.
Molik Witold	– IH UAM, XIX w.
Poniat Radosław	– WHiSM, Uniwersytet w Białymstoku, średniowiecze
Przeniosło Marek	– IH UJK, historia I wojny światowej

Słoń Marek	– IH PAN, średniowiecze
Stola Dariusz	– ISP PAN, Collegium Civitas, historia PRL
Tymiński Maciej	– WNE UW, historia PRL
Wiślicz Tomasz	– IH PAN, historia nowożytna
Zasztowt Leszek	– IHN PAN, historia nauki

WYKAZ SKRÓTÓW

Wydawnictwa źródłowe

AGZ	– <i>Akta grodzkie i ziemskie</i>
KDMaz.	– <i>Kodeks dyplomatyczny Księstwa Mazowieckiego</i> , wyd. J.T. Lubomirski
KDMłp.	– <i>Kodeks dyplomatyczny Małopolski</i>
KDP	– <i>Kodeks dyplomatyczny Polski</i>
KDŚl.	– <i>Kodeks dyplomatyczny Śląska</i>
KDW	– <i>Kodeks dyplomatyczny Wielkopolski</i> , t. 1–5, wyd. I. Zakrzewski, F. Piekosiński, od t. 6, wyd. A. Gąsiorowski [i in.]
MPH	– <i>Monumenta Poloniae historica</i>
MPH s.n.	– <i>Monumenta Poloniae historica</i> , series nova
MRPS	– <i>Matricularum Regni Poloniae summaria</i>
PU	– <i>Pommerellisches Urkundenbuch</i>
PrU	– <i>Preussisches Urkundenbuch</i>
VC	– <i>Volumina Constitutionum</i>
VL	– <i>Volumina legum</i>
ZDM	– <i>Zbiór dokumentów małopolskich</i>

Czasopisma i wydawnictwa seryjne

Annales H.S.S.	– „Annales. Histoire, Sciences Sociales”
CPH	– „Czasopismo Prawno-Historyczne”
Dz. U.	– Dziennik Ustaw Rzeczypospolitej Polskiej
KH	– „Kwartalnik Historyczny”
KHKM	– „Kwartalnik Historii Kultury Materialnej”
PH	– „Przegląd Historyczny”

PSB	– <i>Polski słownik biograficzny</i>
RAU whf	– Rozprawy Polskiej Akademii Umiejętności. Wydział Historyczno-Filozoficzny
RDSG	– „Roczniki Dziejów Społecznych i Gospodarczych”
SPPP	– Starodawne Prawa Polskiego Pomniki
St. Źródł.	– „Studia Źródłoznawcze”

Archiwa i biblioteki

AAN	– Archiwum Akt Nowych w Warszawie
AGAD	– Archiwum Główne Akt Dawnych w Warszawie
ANK	– Archiwum Narodowe w Krakowie
AP	– Archiwum Państwowe
BCz	– Biblioteka Książąt Czartoryskich – Muzeum Narodowe w Krakowie
BJ	– Biblioteka Jagiellońska
BKórn	– Biblioteka Kórnicka Polskiej Akademii Nauk
BN	– Biblioteka Narodowa
BOss	– Biblioteka Zakładu Narodowego im. Ossolińskich we Wrocławiu
BPAU i PAN Kr	– Biblioteka Naukowa Polskiej Akademii Umiejętności i Polskiej Akademii Nauk w Krakowie
BUW	– Biblioteka Uniwersytecka w Warszawie
ZNiO	– Zakład Narodowy im. Ossolińskich we Wrocławiu

ISSN 0080-3634